

ΤΑΚΗ ΛΑΠΠΑ (1904-1995)

ΤΟ ΠΑΡΑΞΗΓΗΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

«Σαράντα παλληκάρια από τη Λειβαδιά
πάνε για να πατήσουν την Τροπολιτσά!...»

Δώ και λίγα χρόνια τώρα, μιὰ ἔχθρα κρυφοβόσκει στους Μοραίτες για τοὺς Ρουμελιώτες. Ἀκόμα και πόλεμο δόλακερο θὰ ξεκινούσαν για τὴ Ρούμελη για νὰ ξεπλύνουν τὴ ντροπὴ ποὺ θελήσανε τάχα νὰ κάνουν στὸν τόπο τους τὰ 40 παλληκάρια τῆς Λειβαδιάς. Ἀκοῦς λέει νὰ πατήσουν τὴν Τροπολιτσά!... Κι' ἂν ἡ περίσταση φέρει οἱ Μοραίτες σὲ ξεφάντωμα νὰ τραγουδήσουν αὐτὸ τὸ τραγούδι, σὰν τ' ἀποτελειώσουν ξεσπᾶνε σὲ λιονταρισμοὺς και σ' εἰρωνικὰ σχόλια.

Καιρὸς λοιπὸν θαρρῶ πὼς εἶναι νὰ πάρω τὸ μέρος στοὺς 40 πατριώτες μου. Ὅχι βέβαια ἀπὸ φόβο μοραίτικης ἐπιδρομῆς για ἀντεκδίκηση, ποὺ οἱ Ρουμελιώτες στὰ παλιοσαρούχιά τους θὰ γράφανε, μὰ για νὰ δώσω δίκιο στὸ παραξηγημένο αὐτὸ τραγούδι και νὰ ξελαγαρίσω μιὰ παρεξήγηση ποὺ δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει.

Φταίχτης σὲ ὅλα τοῦτα ξέρετε ποιὸς εἶναι; Τὸ ραδιόφωνο. Αὐτὸ παρὰ λίγο νὰ μᾶς ἀνοίξει μοραίτορουμελιώτικο πόλεμο... Τοῦτο εἶναι ποὺ σκόρπισε παντοῦ τὸ πλαστογραφημένο αὐτὸ τραγούδι. Γιατὶ ὅπως κι' οἱ ἴδιοι θὰ διαπιστώσετε πιὸ κάτω, για πλαστογραφία, για παραποίηση πρόκειται.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸ λαθεμένο τραγούδι ποὺ ἀκοῦμε κάθε τόσο ἀπ' τὸ ραδιόφωνο. Οἱ τραγουδιστές του, ποὺ συχνὰ πυκνὰ κάνουν και τὸν ποιητὴ, πολλὰ ἀπ' τὰ δημοτικά μας τὰ ἀλλάξανε. Νὰ ἔνα πρόχειρο. Εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ ἔχετε ἀκούσει τό:

Σὰν πᾶς, πουλί μου, στὸ Μοριᾶ, σὰν πᾶς στὴν Ἅγια Λαύρα,
χαιρέτα μου τὴν ζλεφτουριά, τοὺς Κολοκοτρωνάιους...

Ἔ, λοιπὸν τὸ τραγούδι αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιά σχέση οὔτε μὲ τὸ Μοριᾶ οὔτε μὲ τὸν Κολοκοτρώνη. Νὰ ποιὸ εἶναι τὸ σωστό:

Σὰν πᾶς, πουλί μου, στὴ Φραγκιά, σὰν πᾶς στὴν Ἅγια
[Μαῦρα,
χαιρέτα μου τὴν ζλεφτουριά κι' αὐτὸν τὸν Κατσαντώνη...

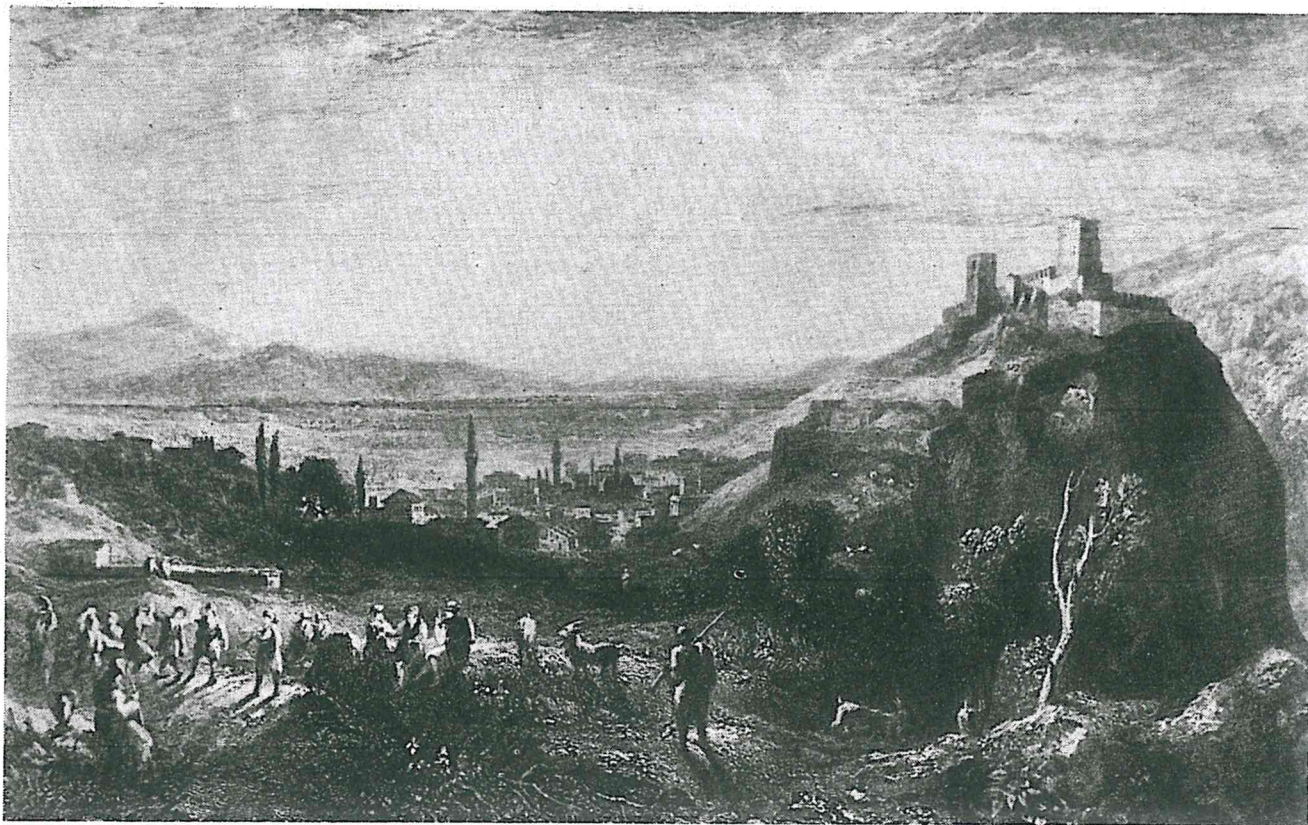
Ἐνα προεπαναστατικὸ τραγούδι, για τὸν Κατσαντώνη, τὸν καιρὸ ποὺ λαβωμένος εἶχε καταφύγει στὴ Λευκάδα (Ἅγια Μαῦρα) μαζί μ' ἄλλους κλέφτες,

γιατὶ τὸ νησί αὐτὸ βρισκόταν τότε σὲ φράγκικη κατοχή. Ἔτσι ἀνεξέλεγκτα μεταδίδει πιστὰ τὸ ραδιόφωνο τὰ δημοτικά μας τραγούδια!... Ποιὸς ξέρει μὲ τὸν καιρὸ τί ἄλλο παρόμοιο ἔχουμε ν' ἀκούσουμε.

Τὸ ἴδιο ἔγινε και μὲ τὸ τραγούδι μας, προεπαναστατικὸ κι' αὐτό. Τὸ ἀλλάξανε ὅπως θέλανε και μερικοὶ βαρύτενοι ποὺ τοὺς ταίριαζε πιὸ καλά στὴ φωνὴ του τὴν Τροπολιτσά τὴν κάνανε Ντροπολιτσά. Κι' ἔτσι τώρα πιὰ καθιερώθηκε και τὸ ἀκοῦμε νὰ τραγουδιέται.

Και μερικοὶ ποὺ πίστεψαν στὴν ἱστορικότητα τοῦ τραγουδιοῦ θελήσανε νὰ τοῦ δώσουν και τὴν ἱστορικὴ του ἐρμηνεία. Οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ, τὸ τοποθετοῦνε ἱστορικὰ στὰ 1824, ὅταν ὁ Γκούρας, ὁ Νάκος Πανουριάς κι' ἄλλοι Ρουμελιώτες καπεταναῖοι κατεβήκανε στὸ Μοριᾶ για νὰ σβήσουν τὸ κυβερνητικὸ κίνημα ποὺ εἶχε ξεσπάσει... Ὁ κ. Μ. Παρασκευαΐδης δημοσιεύοντας σὲ ἐφημερίδα για τὶς ἀνασκαφές ποὺ ἔγιναν στὸ Γκλά τῆς Κωπαΐδας, ἀναφέρει τὸ γειτονοχωρὶ Τοπόλια κι' αὐτὸ τοῦ δίνει εὐκαιρία νὰ θυμηθῇ τὸ τραγούδι μας και νὰ τὸ συσχετίσει. Και γράφει αὐτά: «Ἐνεκα τῆς γειτνιασεῶς της μὲ τὸ Γκλά λέγεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς «Κάστρο», παλαιότερον δὲ ὀνομάζετο Τοπόλιτσα. Νοτιοδυτικῶς και σχετικῶς πλησίον της εὐρίσκεται ἡ Λεβάδεια, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν —ὅπως ἀναφέρει παλαιὸ γνωστότατο δημοτικὸ τραγούδι— ἐξεκίνησαν 40 παλληκάρια «για νὰ πατήσουν τὴν Τοπόλιτσα» ποὺ ἀγεωγράφητοι τραγουδισταὶ τῆς ἐποχῆς μας μετωνόμασαν εἰς «Τροπολιτσά», φανταζόμενοι ὅτι εἶναι φυσικώτατον νὰ ξεκινοῦν 40 παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά και νὰ κάνουν τουριστικὴν διαδρομὴν διὰ Βοιωτίας, Μεγαρίδος, Κορινθίας, Ἀργολίδος και Ἀρκαδίας μέχρι τῆς Τροπολεως».

Κι' ἔτσι ὁ κ. Παρασκευαΐδης —πρὸς ἡσυχίαν κι' ἱκανοποίησιν τῶν Μοραϊτῶν— θαρρεῖ πὼς ἔλυσε τὸ ἐπίμαχο αὐτὸ τραγούδι. Ἀπ' ὅ,τι ξέρω ὅμως, κι' εἶμαι σὲ θέση νὰ ξέρω καλά, ποτὲ δὲν ἀκούστηκε στὴ Βοιωτία νὰ λέγεται ἡ Τοπόλια, Τοπόλιτσα. Κι' ἴσως ὁ κ. Παρασκευαΐδης νὰ ἀγνοεῖ πὼς ὑπάρχει κι' ἄλλη Τοπόλια, κοντὰ στὴν Ἄμφισσα, ποὺ κι' αὐτὴ δὲν πέφτει πολὺ μακριὰ ἀπ' τὴ Λειβαδιά. Για ποιά ἀπ' τὶς

δυὸ Τοπόλιες — ἄς εἶναι καὶ Τοπόλιτσες — κίνησαν τὰ 40 παλληκάρια;

Ὡρα ὅμως τὴν ἀλήθεια μὲ ντοκουμέντα νὰ ξεσκεπάσω καὶ ν' ἀποκαταστήσω τὸ ἀδικημένο τραγοῦδι μας. Ἄς τὸ ἀντιγράψουμε πρῶτα ὅπως τὸ δημοσιεύει ὁ Πολίτης κι' ὕστερα σχολιάζουμε.

Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά, καλὰ κι' ἀματωμένα, πάνε γιὰ κλεψιά, πάνε γιὰ νὰ πατήσουν τὸ Καλὸ Χωριό, πάνε καὶ γιὰ νὰ κάψουν χῶραις καὶ νησιά. Κἀνα δὲν ἔχουν πρῶτο καὶ τρανύτερο, γυρεύουν ἓνα γέρο γιὰ τὴν ὁμηγεῖα, ἐπῆγαν καὶ τὸν βρήκαν σὲ βαθειὰ σπηλιά, ὀπλοειῶνε τ' ἀσῆμι κι' ἐφτεῖανε κομψιά. «Γεῖά σου, χαρὰ σου, γέρο» — «Καλὸ 'ς τὰ παιδιὰ, καλὸ 'ς τὰ παλληκάρια, τὰ κλεφτόπουλα». — Σῆκον νὰ βγοῦμε, γέρο, κλέφταις 'ς τὰ βουνά. — Δὲν ἔμπορῶ, παιδιὰ μου, γιὰτ' ἐγέρασα. Περάστε ἀπὸ τὴ στάνη καὶ τὰ πρόβατα καὶ πάρτε τὸν ἡγιό μου τὸ μικρότερο, πῶχει λαγοῦ ποδάρι, δράκου δύναμη, ἔξεραι τὰ μονοπάτια καὶ τὰ σύματα, ἔξεραι καὶ τὰ λημέρια πὸν λημέριαζα, ἔξεραι τοῖς κρούαις βρύσαις, πόπινα νερό, ἔξεραι τὰ μοναστήρια πῶπαινα φρομί, καὶ ἔξεραι καὶ τοῖς τρύπαις, ὅπου κρυβόμουν. Αὐτοῦ μπροστά πὸν πάτε, 'ς τὸ Καλὸ Χωριό, ἔχει ὁμορφα κορίτσια καὶ γλυκὰ κρυσιά, τήρα μὴ σᾶς μεθύσουν καὶ σᾶς πιάσουνε, καὶ 'ς τὸν κατὴ σᾶς πάνε, σᾶς κρεμάσουνε». Τοῦ γέρον τὴν ὁμηγεῖα τὴν ξεχάσανε, ἐπῆγαν καὶ μεθύσαν καὶ τοὺς πιάσανε. Σὰν τ' ἄκουσε κι' ὁ γέρος χαμογέλασε, κομψοῦρια ξεκορμάει κι' ἀματώνεται. Σ' τὸ δρόμο πὸν πηγαίνει βροῖζει τὸν πασά. «Ὡρα καλή, πασά μου, καὶ Τοῦρκο κριτὴ νὰ βγάλῃς τὰ παιδιὰ μου ἀπ' τὴ φυλακή». (1)

Αὐτὸ εἶναι τὸ τραγοῦδι. Ὁ Πολίτης σὲ σημείωση γράφει: «Καλὸ Χωριὸ ἄγνωστον χωριὸν, μᾶλλον πεπλασμένον ὄνομα χωριῶν. Ἄλλαι παραλλαγῆ ἀναφέρουν Χίλια Χωριά, ἢ Σαμπάνικα ἢ ἀορίστως ἓνα χωριό». Δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι τὸ Μεγάλον Χωριὸ ἢ τὸ Μικρὸν Χωριὸ, ποῦ στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ὑπῆρχαν στὴ Βοιωτία.

Βρήκατε λοιπὸν ἐσεῖς πουθενὰ νὰ ἀναφέρεται ἡ Τριπολιτσᾶ;

Κι' ὁ Πολίτης σχολιάζοντας τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἀρχίζει μὲ τοῦτα: «Αἱ πολεμικαὶ γνώσεις, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχη ὁ κλέφτης καὶ οἱ κανόνες τοῦ βίου, τοὺς ὁποίους ἀπαραιτήτως δεφίλει νὰ τηρῇ, ἐκτίθενται εὐδυνόπτως εἰς τὸ προκείμενον ἄσμα ὑπὸ τὸν τύπον ὁδηγιῶν γέροντος κλέφτη πρὸς πρωτοπείρους πολεμιστάς». Μ' ἄλλα λόγια, τὰ 40 παλληκάρια δὲν ξεκίνησαν ἀπ' τὴ Λειβαδιά γιὰ πλιατσικολόγημα, μὰ γιὰ νὰ βγοῦνε στὸ κλαρὶ κλέφτες, νὰ χτυπήσουν τὸν Τοῦρκο.

Κι' εἶναι περίεργο πὸς τὸ τραγοῦδι δὲν ἀναφέρεται σὲ συλλογὲς δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Ροῦμελης⁽²⁾, παρὰ μόνον στοῦ Μοριᾶ.

Ὁ στιχοπλόκος Μοραίτης Λέλεκος τὸ ἀναφέρει κι' αὐτὸς στὴν πλαστὴ συλλογὴ του, ἀγνώριστο, χωρὶς ὅμως νὰ κάνει λόγο γιὰ Τριπολιτσᾶ⁽³⁾. Τὸ ἴδιο κι' ἡ Διὸς Γεωργ. Ταρσοῦλη:

Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά
καλὰ κι' ἀματωμένα, πάνε γιὰ κλεψιά.
Στὸ δρόμο ὅπου πάνε καὶ στὴν δεμοσά,
νὰ γέρο ἀπαντᾶνε, ἐκατὸ χρονῶν... (4)

Οὔτε κι' αὐτὴ, στὴ μοραίτικη καταγραφή τῆς ἀ-

ναφέρει την Τριπολιτσά. Ούτε και κανένα άλλο χωριό.
Τὸ ἴδιο και σὲ πῶ παλιὰ ἡπειρώτικη παραλλαγή, ὁ
Ἀραβαντινὸς νὰ πῶς τὸ ἀναφέρει:

Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά
τρέχουν ἀρματομένα νάβγουν στὴν κλεψιά.
Γυρεύουν κι' ἓνα γέρο νὰ τοὺς ὀδηγᾷ
κ' ἐπῆγαν και τὸν ἡῶραν μέσα σὲ σπηλιά... (5)

Κι' ὁ Χασιώτης στὴ Συλλογὴ του μὲ παραλλαγή
τὰ ἴδια γράφει⁽⁶⁾.

Λοιπὸν; Ποῦ βρέθηκε στὴ μέση ἡ Τριπολιτσά, ποῦ
τόσο ἐξαγριώνει σήμερα τοὺς Μοραίτες; Τὴν εὐθύνη
ἔχουν οἱ τραγουδιστὲς τοῦ ραδιοφώνου. Μὰ μήπως
εἶναι τὸ μοναδικό τους κατόρθωμα;

Μὲ τὰ ὅσα ἔγραψα, δὲν θέλω νὰ νομιστεῖ πὼς τὸ
ἔκανα γιὰ νὰ ὑπερασπίσω τὰ Λειβαδίτικα παλληκάρια.

«ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ» — ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1969

ρια. Γέννημα και θρέμμα ἀπὸ κεῖ ποῦ ξεκίνησαν οἱ
40 κείνοι λεβέντες ποῦ θέλησαν νὰ βγοῦνε στὸ κλαρί,
Ξοφλάω χρέος ποῦ εἶχα νὰ ἀποκαταστήσω, μὰ γιὰ
πάντα, τὸ παραξηγημένο τραγούδι τους.

ΤΑΚΗΣ ΛΑΠΠΑΣ

1. Πολίτου Ν.: Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Σελ. 34.
2. Σπανθωνίδη Εἰρ.: Τραγούδια τῆς Ἀγόρικης. Πουθενὰ δὲν τὸ γράφει.
3. Μ. Λελέκου: Δημοτικὴ Ἀνθολογία. Σελ. 41.
4. Ταρσοῦλη Γεωργίας: Μοραίτικα Τραγούδια. Σελ. 60.
5. Ἀραβαντινοῦ Π.: Συλλογὴ δημοδῶν ἀσμάτων τῆς Ἠπείρου. Σελ. 113.
6. Χασιώτου Γ.: Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἠπειρον δημοτικῶν ἀσμάτων. Σελ. 93.